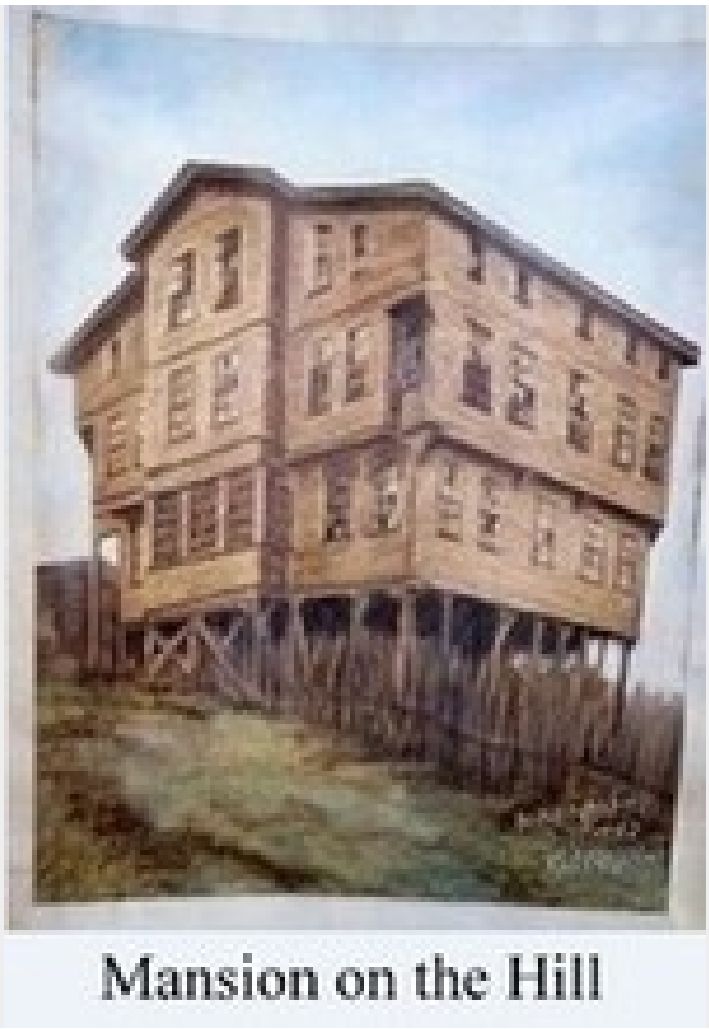
ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԲԱՐՁՐԵԱԼՆ ԱՍՏՈՒԱԾ

Posted on November 9, 2013 by Keghart

Category: Opinions

Վահան-Իսրայէլ Յովհաննէսի Փիլիկեան, Լոնտոն, 25 Ապրիլ 1997

> ***Vahan-Israel Hovhannes Pilikian was a genocide survivor who lived to age 95. In the evening of April 25, 1997, a day prior his death, he presented a rendition of a passage from his "Memoirs" during Genocide commemorations in London. It described his mother's near death in the desert due to dehydration during deportation. "Miraculously" that night it snowed and his mother survived. The 250-page "Memoirs" are hand-written in Armenian but digitalized at London's HAYASHEN by his son Prof. Khatchatur Pilikian assisted by Argam Shahinian. A copy is kept at London's HAYASHEN and another one is sent to Dr Raymond Kevorkian for the Paris AGBU Noubarian Library. Any Armenian library or museum in Canada and U.S interested in having a copy may contact Prof. Pilikian or write to dikran@keghart.com The brief introduction in Armenian is penned by Prof. Pilikian, following which is his father's recollections. Likewise, the painting representing the "Pilikian Mansion on the Hill" in the ancestral homeland is his creation based on his "dad's own tale of it in the Memoirs"-- already published in his Trilogy in 2011.***

Վահան-Իսրայէլ Յովհաննէսի Փիլիկեան, Լոնտոն, 25 Ապրիլ 1997

> ***Vahan-Israel Hovhannes Pilikian was a genocide survivor who lived to age 95. In the evening of April 25, 1997, a day prior his death, he presented a rendition of a passage from his "Memoirs" during Genocide commemorations in London. It described his mother's near death in the desert due to dehydration during deportation. "Miraculously" that night it snowed and his mother survived. The 250-page "Memoirs" are hand-written in Armenian but digitalized at London's HAYASHEN by his son Prof. Khatchatur Pilikian assisted by Argam Shahinian. A copy is kept at London's HAYASHEN and another one is sent to Dr Raymond Kevorkian for the Paris AGBU Noubarian Library. Any Armenian library or museum in Canada and U.S interested in having a copy may contact Prof. Pilikian or write to dikran@keghart.com The brief introduction in Armenian is penned by Prof. Pilikian, following which is his father's recollections. Likewise, the painting representing the "Pilikian Mansion on the Hill" in the ancestral homeland is his creation based on his "dad's own tale of it in the Memoirs"-- already published in his Trilogy in 2011.***

Ներածական

Հմուտ բանուոր, վարպետաց վարպետ արհեստաւոր, հնչեղ բանախօս, ճարտար զրուցակից, բնածին երգիչ ու անզուգական հայրենասէր նահապետ հայր Փիլիկեանը կարծես կանխազգալով որ Ապրիլ 1997-ը իր վերջին հաղորդման գարունն է ըլլալու, անհաս յուզմունքով ու խրոխտ կեցուածքով բարձրացաւ Լոնտոնահայոց Ս. Պետրոս Եկեղեցւոյ Ատեանը Ուրբաթ, 25-ի երեկոյան Ապրիլեան Յուշատօնին, իբրեւ 1915-ի Եղեռնի վերապրող կաղնիազարմ հայ յուշարար, ժամանակի հոսքին անտարբեր, իր ամբողջ հոգին բանալով հայրենակիցներուն առջեւ: Սիրտին փափաքը մասամբ

պապակած մնաց, երբ ժամանկը պարտադրեց իրեն Ատեանէն չերգել...Բայց երգեց տուն վերադարձի ճամբուն ինքնաշարժին մէջ, իր զաւակներուն՝ Խաչատուրին, Յոնհաննէսին եւ իրենց սրտակից ընկեր Շահիկին համար:

Իմ սիրելի զաւակունքս
Կը թափառին օտար երկիր,
Ես ուր դիմեմ, ուր փնտռեմ,
Կը ծառայեն այլոց խոնարհ:
Եկայք որդեակք իմ
Ձեր մոր այցելութեան...

Խորհուրդ մըն էր Եղեռնը բեկանող իր դարալից կեանքը: Խորհուրդ խորին եղաւ իր գարնանային անդրաշխարհեան ճամբորդութիւնը յաւարտ Ապրիլեան Յուշ Երեկոյին:

Յուշատօնի օրն էր ուրբաթ
Քուն յաւերժի լուսն ի շաբաթ
Տաղով եկաւ, երգով գնաց
Յուշով մնաց հայրիկը քաջ:

Վառ յուշերով՝
Խաչատուր Վահան-Իսրայէլի Փիլիկեան
2013, Լոնտոն

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԲԱՐՁՐԵԱԼՆ ԱՍՏՈՒԱԾ

Վահան-Իսրայէլ Յովհաննէսի Փիլիկեան*

Հրաշագործ Հայր իմ, քեզ դիմողը, հայ համեստ մարդ մը՝ իննսունը անց, մազապուրծ ազատուած է 1915-ին իմ սիրելի ժողովուրդի՝ պատմութեան մէջ նմանը չտեսնուած տառապալիր գողգոթայէն, Տէր Ձոր քաղաքի շրջակայքի անապատին մէջ, շնորհիւ քու պարգեւած Հրաշքներէն մէկուն:

Եփրատի արեւելեան ափի լերկ դաշտերուն մէջ տասնեակ հազարներու հասնող իմ սիրելի հայրենակիցներու քրջէ "վրանները" լարուած են: Քանի մը շաբաթը մէկ հազարաւորներէ կազմուած քարավան մը, քանի մը հեծեալ ոստիկաններու ուղեկցութեամբ, ճամբայ կը հանուի դէպի անապատ: Կանխաւ, "ողորմածաբար" կ'իմացնեն մեկնումի օրը եւ կը յանձնարարեն հետերնին ջուր վերցնեն, որքան կ'ըրնան, քանի որ անապատը ջուր չիկայ: Արեւուն կիզիչ ճառագայթներուն տակ օրեր ու շաբաթներ քայլելիք մարդիկ որքա՞ն ջուր վերցուցած պիտի ըլլան որ օրերով շաբաթներով բաւէ, մանաւանդ չենք գիտեր երբ եւ ուր կ'ըրնանք ջուրի հասնիլ:

Վերջապէս հասաւ այն օրը, երբ մեր քարավանի հսկայ բազմութեան մօտ կաթիլ մը ջուր չի մնաց: Սակայն քարավանը կը քալէ արեւածագէն մինչեւ երեկոյ, չորս օր շարունակ, առանց կաթիլ մը ջուրի: Հիւանդացողներու եւ մահացողներու հաշիւը անհայտ է: Մայրս

հաստատապէս վերջին գիշերը կ'ապրի, պառկած է մահամերձ, փրփուրը բերանին...Մեծ եղբայրս, գաւաթ մը ձեռքին, կը շրջի վրանէ վրան, պաղատելով. "ի սէր Աստծոյ, գաւաթ մը ջուր՝ մահամերձ մօրս համար, փոխարենը մէկ օսմանեան ոսկի կուտամ": Կը հասնի ոստիկաններուն մօտ, որոնք ձիերուն բեռնաւորուած տիկերով ջուր ունին: Անոնք, սակայն, ոչ միայն կը մերժեն ու ջուր չեն տար, այլ խեղճ եղբօրս ուսին զօրաւոր հարուած մը կը հասցնեն ու կը վտարեն, ոսկին խլելէ ետք: Եւ եղբայրս կը վերադառնայ ձեռնունայն...

Կէս գիշերին, վրանէն դուրս ելլելու ատեն հայրս, երբ ձեռք կուտայ վրանի քուրջերուն, կը զգայ որ ափը կը թրջուի...Զարմացած, մոմը վառելով դուրս կելլէ, ի՞նչ տեսնէ, վրանը միակտուր ձիւն է: Անմիջապէս պնակ մը առած, ձիւնով կը լեցնէ, ներս կը բերէ ու մեզ ալ արթնցուց ու սկսաւ մայրիկիս բերանը ձիւնակաթիլ ջուր կաթեցնել: Հազիւ 10-15 վայրկեան վերջ, մայրս կը բանայ աչքերը. պապակամահ ըլլալէ ազատած էր խեղճը...

Առաւօտ, երբ արթնցած ժողովուրդը ոտքի ելաւ, ի՞նչ տեսնէ, անապատը միակտոր ձիւնով է ծածկուած: Փշախոտեր կային որոնք ճիշդ կլորակ գնդակի կը նմանէին ու չորցած ձիւնագունդ էին եղած, այնպէս որ ժողովուրդը պէտք չ'ունեցաւ գետնէն աւազուտ ձիւն հաւաքելու: Ամանները ձիւնագունդերուն տակ պահելով, մէկ հարուածով ձիւնը թափ կուտային եւ ամանները կը լեցուէին: Այսպէսով ով ինչքան ամաններ ուներ, լեցուց ձիւնաջրով:

Եւ ահա անապատի ազնիւ արապ ժողովուրդն ալ մեզ հետ կոչեցին թէ "Բարձրեալն Աստծոյ Հրաշքն է" այս, քանի որ մինչ այս անապատը այսպիսի բան չէր տեսած:

Մեզ ուղեկցող ոստիկան զինուորները եւս, այս հրաշքէն սարսափած, միւս օրն իսկ մեր ուղղութիւնը փոխեցին ու Խապուր կոչուած գետի ափերը հասցուցին, այն եզերքը, ուր մեզմէ առաջ հասած քարավանի թուրքերը գոչեր էին *Սու Վար*, այսինքն Ջուր կայ: Եւ այնտեղ մինչեւ այսօր կայ փոքրիկ գիւղ մը, անունը՝ Սուվար: Չի մոռնամ ըսելու, որ մեր ուղեկից ոստիկաններուն կարգադրուած էր մեզ քշել դէպի Իրաքեան Մուսուլ կոչուած քաղաքը ու անապատին մէջ երկար ատեն շրջելով ու անջուր ձգելով, ժողովուրդին մեծ մասը մահացնել-ոչնչացնել...

Սուվար գիւղին մէջ ալ Ողբերգութեան օրերէն մնացած հայ մը կը բնակի, ընտանիք կազմած եւ գետեզերքը սրճարան մը ունի: Ան նաեւ զաւակներ ունի, որոնց ղրկած է Պէյրութ որ գործի տէր դառնան: 1969-ին, երբ մտերիմ ընկերոջս՝ Արսէն Հեյպէլեանի հետ Գամըշլի կոչուած գիւղաքաղաքը պտոյտի մը գացինք, հանդիպեցանք այդ հայուն: Ու անկէ ալ իմացանք որ անապատի արապ ազնիւ ժողովուրդը մինչ օրս հայկական քարաւաններու հրաշքով փրկութեան այդ տարին կը յիշեն որպէս Ձիւնի Տարի:

Three Generations: (L to R) Khatchatur, Vahan/Israel & Vazken Pilikians

---

* Ապրիլ 25, 1997, Փիլիկեան տոհմի նահապետի վերջին հաղորդումը Լոնտոնահայոց Ս. Պետրոս Եկեղեցւոյ Ատեանը, երեկոյան, *Ապրիլեան Յուշատօն*ին :

Կենսագրական Ուրուագիծ՝ Վահան – Իսրայէլ Հովհաննէսի Փիլիկեան

Ծնեալ ի Խասկալ – Իզմիտ, 21 Յունիս 1902
Մահ ի Լոնտոն – Անգլիա, 26 Ապրիլ 1997, Շաբաթ վաղ առաւօտեան...

- ՀԲԸՄ Իրաքեան Մասնաճիւղի հիմնադիր վարիչ անդամ:

- Պարգեւատրուած ‘’Յաղթանակի Գիր’’-ով Անգլիական բանակէն եւ Բրիտանական կարմիր Խաչէն (Duke of Gloucester), Նացիական ոհմակներուն դէմ մղուած պայքարի ֆոնտին բերած իր ներդրումներուն համար:

- Խորհրդային Միութեան կարմիր բանակի Սասունցի Դաւիթ հրասայլերուն ու Հայրենիքի զոհուած հերոսներու ընտանիքներու օգնութեան Սփիւռքահայութեան ֆոնտի հանգանակութեան կազմակերպիչ:

- Դէպի Խորհրդային Հայաստան ներգաղթի Իրաքեան կոմիտէի հիմնադիր անդամ:

- Պարգեւատրուած իբրեւ ‘’Լիբանանահայ անուանի հասարակական գործիչ’’ Խորհրդային Հայաստանի Հանրապետութենէն ‘’Հայրենիք- Սփիւռք կապի զարգացման եւ ամրապնդման աշխատանքներում կատարած բազմամեայ գործունէութիւնների համար’’:

- Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան առաջին նախագահ Լեւոն Տէր Պետրոսեանի հրամանագրով կը ստանայ Հայաստանի Հանրապետութեան անձնագիր իբրեւ 1915 – ի Ցեղասպանութեան վերապրող, ի ձեռամբ Հ.Հ Արտակարգ եւ Լիազոր Դեսպան Արմէն Սարգսեանի: